سەرنجێک لە پێکھێنانی حکومەتی عێراق... عوسمان حاجی مارف

چۆنیەتی هەڵبژاردنەکانی عێراق هەر لە کاتی خۆێدا ئەوەی نیشاندا ین و سەلماندی کە ئاکامی ئەو جۆرە هەڵبژاردنەی بەدوای خرۆشانە جەماوەریەکان و قەیرانی سیاسی و قەیرانی حکومەتی عادل عبدالمهدی بەرێخرا، نەک نەیتوانیوە وەڵام بە قەیرانی هەلومەرجی سیاسی عێراق و قەیرانی دەسەڵات بداتەوە، بەڵکو ئەو قەیرانە بەرەو قوڵبوونەی زیاترهەنگاوی هەڵگرتووە. ئەگەر چۆنیەتی پێکهاتەی دەسەڵاتی سیاسی لەعێراقدا بەدوای ساڵی ٢٠٠٣وە، لەسەر بنەمای ڕێکەوتنی نێوان هێزە میلیشیا قەومی و ئیسلامی و تائفیەکان پێناسەی بۆکرا بێت و دابەشکرا بێت، ئاشکرایە بەدوای پاشەکشەو شکستی سیاسەتەکانی ئەمریکا، ئەو پێشهات و ئاڵوگۆرانەی لە ناوچەکەو عێراقدا بەدیهات، ئەم جۆرە لە پێکهاتنی دەسەڵاتی سیاسی و □□ک□وتنی نێوان هێزە میلیشیاکانی بە بنبەست گەیاندووە.

لەلایەک بە هۆی ئەوپەری ئاستی گەندەڵی و نالەباری هەلومەرجی ئابوری و سیاسیەوە، لەلایەکی تریشەوە ناڕەزایەتی بەرفراوانی جەماوەری لە بەغداو شارەکانی خوارووی عێراقدا، ئەو پرۆسەیە بوو، کە کاروباری ئەو جۆرە لە حکومەتی □□ک□وتنی هێزە میلیشیاکانی تووشی ئیفلیج بوون و بەرەو شکستهێنان برد.

گەر بە هەرهەوڵ و فروفێڵێک و شێوازو ئاستێک، هێزە میلیشیاکان توانیان پڕۆسەی هەڵبژاردن تێپەرێنن، بەڵام کێشە بێچارەکەیان ئەم جارە لە ڕێکەوتن بۆ پێکھێنانی حکومەت، زیاتر دەرگیری بنبەست و قەیرانی تری کردون. بۆیە دەبینین دوو ئاراستەی جیاواز ڕەنگی داوەتەوە لە نێوان ئەو هێزە میلیشیایانەی دەیانەوێت بەهەر قیمەتێک بێت خاوەن هێزی یەکەم بن لە پێکھێنانی حکومەتدا، تا بەجۆرێک خۆیان لەگەل ئاڵوگۆرەکاندا بگونجێنن. دەستەیەکیان، کە صەدریەکان نوێنەرایەتی دەکەن، هەوڵ دەدەن ئەو ئاراستەو نەخشەیە پەیڕەوی بکەن، کە پێکھێنانی حکومەت لە ڕێگەی ئەو هێزەوە بێت، کە لە هەڵبژاردنەکاندا زۆرترین کورسی پەرلەمانی بەدەست هێناوە، کە بەجۆرێک ئەمریکاش لایەنگری لەم ئاراستەیە دەکات و پارتیش لەهەمان ریزدا سەرەی گرت. دەستەی دووەم ئەو هێزە میلیشیا شیعانەن، کە بۆ خۆیان خاوەنی نفوزیکی چەکدارین و راستەوخۆ پاشکۆی سیاسەتەکانی ئێرانن و دەیانەوێت لەسەر هەمان شێوازی پێشوو، لەسەر بنەمای ڕێکەوتنی هێزەکان حکومەت پێکبهێننەوە، یەکێتیش بەجۆرێک لە

چاوەروانی ئەم ئاراستەیەدا ئایندەی خۆی دەبینێتەوە.
لەم نێوەدا موقتەدا صەدر کەوتۆتە ناو دوریانێکی تەسکو بنبەستەوە. لەلایەک نەیتەوانی بە شێوازی زۆرینەی کورسییەکان، ئاراستەکەی بەسەرکەوتن بگەیەنێت و حکومەت پێکبهێنێت، لەلایەکی تریشەوە بە چونەپاڵ ڕێکەوتن لەگەڵ هێزەکانی تردا، جێگاورەگەی هێزەکەی لە حکومەتەدا مانایەکی نامێنێت. بۆیە بەناچاری لەگەڵ ئاڵۆزی هەلومەرجەکەو قەیرانەکاندا رێگای کشانەوەی گرتەبەر، بەڵکو لە هەر ئاڵوگۆریکی تردا گەر فرسەتی گونجاوی بۆ هاتەپێش گەمەی سیاسی تر بە هێزەکەی بکات. هەرکات لایەنەکانی تر بە هەر شێوازێک گەر بەیان گونجاو بێت حکومەتێک ڕابگەیەنینن، ئەو کات موقتەدا صەدر دۆخەکە بەرێگای هێنانە سەرشەقامی هێزەکەی دۆخەکە زیاتر دەشێوێنێت و رێگا نادات لایەنەکانی تر ئارایش بە حکومەتەکەیان بدەن. بەم شێوەیە ئاسۆی سەقامگیری سیاسی و کێشەی قەیرانی حکومەت لە سایەی تەواوی ئەو هێزە میلیشیایانەدا نادیارترو پر گێژاوتر چاوەروان دەکرێت.
ئەوەی لەم نێوەدا ئاشکرایەو جێگای سەرنجی جدییە بەگشتی هەلومەرجی ناجێگیری سیاسی عێراق و قوڵبونەوەی زیاتری قەیرانی حکومەتە، کە ئاراستەکانی هەریەک لە هێزە چەتە میلیشیاییەکانی دەسەڵاتدار لە عێراقدا، بە بەشداری پارتی و یەکێتیشەوە رۆڵێکی سەرەکیان هەیە لە خولقاندنی ئەو دۆخە نالەبارو گێژاوە سیاسی و قەیراناویەدا. بۆیە هەمیشە ئایندەی عێراق لەسایەی بوونی ئەو هێزانەدا لەسەر لێواری رودانی جۆرەها سیناریۆیە کە قوربانیەکانی خەڵکی کرێکارو زەحمەتکێش و هەژار دەبن.
هەروەها لە کاتێکدا یەکلایی کردنەوەی کێشەو قەیرانەکانی عێراق دیار نەبێت، هەلومەرجی سیاسی کوردستانیش بەبەری نابێت لە بەرکەوتن و بەخشینەوەی زیاتر قوڵبوونەوەی قەیرانەکاندا. لەو نێوەدا حزبە دەسەڵاتدارەکانی هەرێمی کوردستان بەجیا لەوەی لەناو تێکەڵاوی ئەو بارودۆخە نالەبارەدان کە ناوچەکەو عێراق دەرگیریەتی، لە هەمانکاتدا نەک ناشتوانن دەوری یەکلایی کەرەوە ببین، بەڵکو پریشکی قەیرانەکانی عێراقیشیان بۆ زیادەوە بەردەکەوێت.
پارتی بەپێی پێگەو هاوسەنگی هێزەکەی لە هەوڵی ئەوەدایە پشکی زیاتر لە حکومەتی عێراق بەدەست بهێنێت. ئامادەیە هەر هێزێك بە هەر ئاراستەیەک پێشوازی لێبکات لە پێکهێنانی حکومەتی عێراقدا رێکەوتنی لەگەڵدا بکات. جا ئەو ڕێکەوتنەی لەگەڵ صەدریەکان ئەنجامیدا و بە ئەنجام نەگەیشت، ئێستا چاودێری دۆخەکە دەکات و خۆی مەڵاسداوە بۆ رێکەوتێکی تر. بەڵام ئایا قەیرانی حکومەت و

یەکلایی بوونەوەی کێشەکان ئەو فرسەتە بۆ پارتی دێنێتە پێشەوە!؟ ب□بۆچونی من هەلومەرجی سیاسی بە شێوەیەکی گشتی لە هەموو لایەنێکەوە عێراق و کوردستانی لەسەر گێژاو و چارەنوسێکی نادیاری وەها راگرتووە، کە کەمترین فرسەتی هێشتۆتەوە بۆ گەمەی سیاسی پارتی تا بتوانێت لە حکومەتی عێراقدا جێگاورێگایەکی باڵاتر لە جاران بەدەست بهێنێت. لەهەمانکاتدا ئاشکرایە، کە بەهۆی دابەزینی ئاستی پێکەی یەکێتی نیشتمانی و کێشە ناوخۆییەکانیەوە، بەشی لە پریشکی قەیرانەکاندا زیاتر دەبێت. ئەمەش بە ئاشکرا دەبینرێت، کە هاوکاتی زیاتر قوڵبونەوەی کێشەکانی پارتی و یەکێتی بۆ گەرانەوەی مام□□یان لەگەڵ بەغداد درزی زیاتری تێکەوتووە، هاوکات ناتوانن بۆ تێپەراندنی هەڵبژاردنەکانی کوردستان نەخشەیەکی رۆشن بدەن بەدەسەتەوە. هەر بەم مانایەش هەڵبژاردنەکانی کوردستان لە ساتە وەختێکی وەها ناهەموارو سەختدایە، بە ئاسانی بۆیان ناچێتە سەر.

کتێبی (ئەدەب و هونەری منداڵان)چاپ و بڵاوکرایەوە

لە دوو تــووێی (552) لاپەڕەدا کتێبی «ئەدەب و هونەری منداڵان» دیمانە و ئامادەکردنی «د. هاوژین سڵیوە – ڕۆستەم خامۆش» چاپ و بڵاوکرایەوە، کتێبەکە هەموو بوارەکانی تایبەت بە منداڵانی لە خۆگرتووە، لەوانە: «شیعر، چیرۆکی منداڵان، شانۆنامە و شانۆگەریی، نیگارکێشان، کاریکاتێر، گۆرانی و میوزیک» و چەندین بواری تر.
کتێبەکە لە پێشەکی و ناساندنی کتێبەکە و لە دوو بەشی سەرەکی پێکهاتووە: بەشی یەکەمی پێکهاتووە لە (16) تەوەر، بەشی دووەمی کتێبەکە (36) دیمانەی لە خۆگرتووە، ئەم بەشە زۆربەی بوارەکانی تایبەت بە منداڵانی لە خۆگرتووە و زۆربەی بابەتەکانی دەربارەی ئەدەب و هونەری منداڵانە. هەروەها (90) کەسی شارەزا و شاعیر و نووسەر بەشداریان لەم کتێبەدا کردووە، کە (111) لێدوان و چاوپێکەوتن لەم کتێبەدا بڵاوکراوەتەوە.

ناوەڕۆکی کتێبی (ئەدەب و هونەری منداڵان).

با□ت: چاوپێکەوتن دەربارەی ئەدەب و هونەری منداڵان
دیمانە و ئامادەکردنی: د. هاوژین سڵیوە و ڕۆستەم خامۆش
نەخشەسازیی بەرگ: برەو شێخ تاڵب
سەرپەرشتیاری هونەری و چاپ: شێخ تاڵب

ئەم کتێبە لە دوو بەشی سەرەکی پێکهاتووە و (٥٥٢) لاپەڕەیە و بەرگەکەی ڕەق و موجەلەدە.
سەنتەری لێکۆڵینەوە و پەخشی کۆیە، بە تیراژی: (٥٠٠) دانە، چاپ و بڵاوی کردووەتەوە.

بەشی یەکەم: تەوەرەکان.
ئەم بەشە لە (١٦) تەوەرە پێکهاتووە و (٧٥) لێدوان لە (٦٣)کەسی شارەزای بوارەکانی منداڵان وەرگیراوە.

تەوەرەی یەکەم: دەربارەی ڕۆڵی فۆلکلۆر لە ئەدەبی منداڵاندا.
فازیل شەوڕۆ
تەوەرەی دووەم: دەربارەی ئەدەبی منداڵان.
ئەمین محەمەد
ئەلند مزوری
ئاکۆ محەمەد سابیر
زیاد ڕەشاد قادر
زرار عەلی
سەلاح نیساری
عەبدولعەزیز ئەلکی
کازم کۆیی
تەوەرەی سێیەم: دەربارەی شیعری منداڵان.
ئەمین محەمەد
ڕەئووف شێخ جەمیل
ڕەزا شوان
شوان ئەحمەد مام عەلی
محەمەد داریاس
مەولود ژاکاو
محەمەد ساڵح پێندرۆیی (جگەرسۆز)
تەوەرەی چوارەم: دەربارەی چیرۆکی منداڵان.
حەمەساڵح فەرهادی
د. خالیدە قادر فەرەج
ڕەمەزان حەمەدەمین قادر
عەلی بەختەوەر

د. کەمال غەمبار

محەمەد کەساس

نێچیروان شوانی

نەوزاد عەلی

تەوەرەی پێنجەم: دەربارەی شیعر و چیرۆک و ڕۆمانی مێرمنداڵان.

د. ئازاد محەمەد سەعید

د. جەلال ئەنوەر سەعید

ڕەزا شوان

عەزیزی مەلای ڕەش

د. عوسمان دەشتی

کاروان عومەر کاکەسوور

د. محەمەد ناسر

تەوەرەی شەشەم: لە بارەی دەقی شانۆ و شانۆی منداڵان.

ئومێد کەمال

د. کەیفی ئەحمەد

یوسف یوسفی

تەوەرەی حەوتەم: دەربارەی نووسین بۆ منداڵانی باخچە.

ڕەنجدەر ئازاد

ڕەزا شوان

د. عومەر پەتی

د. محەمەد ناسر

تەوەرەی هەشتەم: دەربارەی نیگارکێشانی منداڵان.

ئاری سوبحی کۆیی

حەمە هاشم

حەمیدە یوسفی

ڕەزا شوان

ڕۆستەم ئاغالە

ڕەزوان قادر ڕەحمان

نەورۆز شەهاب

هەتاو کەریم

تەوەرەی نۆیەم: دەربارەی کاریکاتێری منداڵان.

گرفتار کاکەیی

تەوەرەی دەیەم: دەربارەی مۆزیک و گۆرانی منداڵان.

ڕۆشنا ساڵح

سەفین عەبدولڕەزاق

شاباز عومەر

فواد مەولانایی

موسعەب جەمیل (کەروێشکەفەندی)
نەوزاد حاجی شووشە (نونو)
هۆشەنگ جەمیل
وریا قادر حەسەن
تەوەرەی یازدەهەم: دەربارەی ئەفلام کارتۆنی منداڵان.
د. جەبار ئەحمەد
ڕەزا شوان
د. کاوە عەلی محەمەد
ناسر فەتحی
تەوەرەی دوازدەهەم: دەربارەی ڕۆژنامەنووسی منداڵان.
شەریف وەرزێر
شەریف فەلاح
عەزیز ئالانی
تەوەرەی سێزدەهەم: دەربارەی ڕۆژی جیهانیی کتێبی منداڵان.
ڕەزا شوان
شەریف فەلاح
تەوەرەی چواردەهەم: دەربارەی کتێب و گۆڤاری منداڵان.
فازیل شەوڕۆ
محەمەد جەمیل عەلی
تەوەرەی پازدەهەم: دەربارەی وەرگێڕان لە پێشخستنی ئەدەبیاتی منداڵانی کورددا.
ئازاد تەها عەلی
ئامانج شاکەلی
سیروان کاروانی
فازیل شەوڕۆ
تەوەرەی شازدەهەم: دەربارەی بەرنامەی منداڵان لە ڕادیۆ و تەلەفزیۆندا.
پەیام ئیبراهیم
جوان بەهائەدین عەلی
ڕەزا شوان
ڕۆژگار عەبدولقەهار (سپێینج بەب)
موسعەب جەمیل (کەروێشکەفەندی)
…
بەشی دووەم: چاوپێکەوتن لەگەڵ کەسایەتییەکانی بواری منداڵان و خستنەڕووی ژیاننامەکانیان.
ئەم بەشە (٣٦)چاوپێکەوتنی لە خۆگرتووە، کە لەگەڵ (٣٥)کەس لە شاعیران و نووسەران و شارەزایانی بواری ئەدەبیاتی منداڵان

سازکراوە، ئاوەدراوەتەوە لە بوارەکانی: (دەروونناسی و پەروەردە و مافی منداڵان).

١. ئەمین گەردیگلانی
٢. ئەمین محەمەد
٣. ئاکۆ محەمەد سابیر
٤. بەکر بەهرەمەند
٥. پەیام ئیبراهیم عەبدولڕەحمان
٦. جەبار شافێعی زادە
٧. خاوەند ئەحمەدی
٨. ڕزگار خدر
٩. ڕۆستەم خامۆش
١٠. ڕێکارە مزویری
١١. زرار عەلی
١٢. زیاد ڕەشاد قادر
١٣. زارا ئەحمەد جاف
١٤. سەعدوڵڵا کۆیی
١٥. سۆزان سەفی
١٦. شوان ئەحمەد
١٧. سەلاح محەمەد (مام عەوڵا)
١٨. سەلاح نیساری
١٩. عەزیز ئالانی
٢٠. د. عومەر پێتی
٢١. عوسمان دەروێش
٢٢. عوسمان محەمەد هەورامی
٢٣. عەبدولڕەحمان تاوگۆزی
٢٤. فەرهاد ئەحمەد بەرزنجی
٢٥. فازیل شەوڕۆ
٢٦. کارزان مەحموود
٢٧. لەتیف هەڵمەت
٢٨. مەریوان سەلاح حیلمی
٢٩. محەمەد بەرزی
٣٠. محەمەد ڕەسووڵ نیا
٣١. مەحموود باجەڵان
٣٢. محەمەد ساڵح پێندرەیی (جگەرسۆز)
٣٣. د. هاوژین سڵیوە
٣٤. هەتاو خورشیدی
٣٥. د. هەمن عەبدولحەمید شەمس.

ئەو ڕووداوانە چۆن ڕوودەدەن؟ یان بۆ ڕوودەدەن؟… زانا رەزاق

یەکەم هۆکار کاتێک تۆ هەلەیەک یان هەر شتێکی تر لە کەسی تر دەبینی ئەوا بەشێوەیەکی جوان و باش پێی نالێیت و باش بۆی شیناکەیتەوە ، بەزمانێکی توند پێی دەلێی مرۆڤیش بوونەوەرێکی هەست و سۆزییە زیاتر لە ئەقلانی هەر بۆیە ئەویش ئەگەری زۆرە بەدوو شێوە وەلامی هەبێ بۆت :

یەکەم یان ئەوەتا خۆی بێدەنگ دەکات و هیچ نالێت چونکە لەژێردەستی تۆدایە یان ئەوەتا وەلامی دەبێ بۆت ئەوەش یەکەمجار خۆت لێی بەرپرسی ئەوجا ئەو پاشان ئەو ڕووداوانەی یان بلێین ئەو کێشانەی درێژە دەکێشێت دواتر لەماوەیەکی زۆردا بەسەردا دەڕوات دەتەقێتەوە ئەوا ئەو کەسەی تاوانەکەی کردووە جا تاوانی گەورەش بێ کەسێکی خراپ نیە بەلکو لەناچاری ئەو کارەی کردووە هیچی لەبەردامدا نەماوە هەرچەندە ئەمەش کارێکی باشنیە بەلام مەبەستم ئەوانەی پشوودرێژن خراپنین بەلکو وای لێدێت و وای لێدەکرێت.

دووەم کاتێک هاوڕێیەکانت پشتگیری ئەو ڕەفتارەت دەکەن چونکە لەسەر ئەساسی هاوڕێیەتی شت بڕیار دەدەن ئەوا ئەوەش هۆیەکی ترە کە ئەو کەسەی بەرامبەرت زیاتر شتەکان لەناخی پەنگی پێبخواتەوە. لەهەمان کاتدا لەو کۆمەلگایە هاوکاری مرۆڤی خراپ زیاتر دەکرێت لە مرۆڤی باش و چاک ئەوەش هۆکارێکی زۆر بوونی ئەو ڕووداوانەیە یانی بەشێوەیەکی گشتی هەست بەهێزێک دەکات بەرامبەر کەسانی تر.

سێیەم چونکە لە زۆربەی بوارەکانی کۆمەلگا لە هەژاری هزری و ئاستی هۆشیاری نزمدان بۆیە ئەمانە زۆربەیان بێدە و بێترس و شتی تر کار دەکەن ڕۆلی دەرپەندانی بەسودەکان لەگەل گرنگیدان بەدە قسەکردنەکان زۆرە ئەمە لەهەموو شوێنێکی کۆمەلگا وایە و سەدا سەدویەکی کورد بەحەزە نەک بەسود جگە لەوەش.

هەموو میدیا حزبییەکان ئەوانی تریش تەنیا ئەو کەسانە بانگهێشت دەکەن کە لەخۆیانن، بۆیە پێویستە میدیاکان و هەموو شوێنەکان هی هەمووان بێت نەک تەنیا کەسانێک یانی هاولاتی و شتەکان وەک بنەماو

مەبدەئی بێت
یانی دەبێ مرۆقی بەتوانا لە بوارەکان دابنرێت نەترسین و ئازادی بیروڕاش هەبێ مەبەستم ئەوەنیە هەموویان وان بەڵکو لەناو هەمووان زۆرینەی ئاوا دیارن کاتێک زۆرینە وا دیارە ئەوەش ئاوا دەبینرێت.

چوارەم هیچ کەسێک دان بەهەڵەو خراپی خۆی دانانێت زۆرێکیان باسی هەڵەو خراپی بەرامبەر دەکەن ئەمەش بۆ بەرامبەر باشە کەچی بۆ خۆیان وانین، تۆ سەیری ئەو ڕووداوە بکە زۆرێکیان پاڵەوان بوون بەڵام لێیان بکۆڵیتەوە ئەوانیش هۆکارێکی سەرەکین بۆ ئەو ڕووداوانە زیاتر لەوانەی لەو ڕووداوانە بێدەنگن خۆی لەڕووی دەروونیەوە ئەوانەی هەڵەو کەم و کورتیان زۆرە زۆر دەنگ هەڵدەبڕن دەگمەنیا بێدەنگ دەبێ.

پێنجەم زەنگێکی مەترسیدار ئەوەیە لەو ڕووداوەو ڕووداوەکانی تر زۆرێک لەکاتی تووڕەیی بکوژە دەڵێنەوە

ئەمە ڕاستە لەڕووی دەروونییەوە کاتی هەڵجوونیەتی بەڵام کە وا دەڵێ ئەگەر زۆرێک وا بێت هەر ئەو زۆرەش کاتی کاری وا زوو کارێکەش دەکات ئەگەر بە کوشتن و چەکیشەوە نەبێ ئەوا ڕووبەڕووبوونەوەیەتی بەجۆرێکی تر ئەمەش خۆی لەخۆیدا کێشەو سەرەتای کێشەیە.
ئەو ڕووداوانە چۆن ڕوودەدەن؟ یان بۆ ڕوودەدەن؟

یەکەم هۆکار کاتێک تۆ هەڵەیەک یان هەر شتێکی تر لە کەسی تر دەبینی ئەوا بەشێوەیەکی جوان و باش پێی ناڵێیت و باش بۆی شیناکەیتەوە ، بەزمانێکی توند پێی دەڵێی مرۆڤیش بوونەوەرێکی هەست و سۆزییە زیاتر لە ئەقڵانی هەر بۆیە ئەویش ئەگەری زۆرە بەدوو شێوە وەڵامی هەبێ بۆت :

یەکەم یان ئەوەتا خۆی بێدەنگ دەکات و هیچ ناڵێت چونکە لەژێردەستی تۆدایە یان ئەوەتا وەڵامی دەبێ بۆت ئەوەش یەکەمجار خۆت لێی بەرپرسی ئەوجا ئەو پاشان ئەو ڕووداوانەی یان بڵێین ئەو کێشانەی درێژە دەکێشێت دواتر لەماوەیەکی زۆردا بەسەردا دەڕوات دەتەقێتەوە ئەوا ئەو کەسەی تاوانەکەی کردووە جا تاوانی گەورەش بێ کەسێکی خراپ نیە بەڵکو لەناچاری ئەو کارەی کردووە هیچی لەبەردامدا نەماوە هەرچەندە ئەمەش کارێکی باشنیە بەڵام مەبەستم ئەوانەی پشوودرێژن خراپنین بەڵکو وای لێدەت و وای لێدەکرێت.

دووەم کاتێک هاوڕێییەکانت پشتگیری ئەو ڕەفتارەت دەکەن چونکە لەسەر ئەساسی هاوڕێیەتی شت بڕیار دەدەن ئەوا ئەوەش هۆیەکی ترە کە

ئەو کەسەی بەرامبەرت زیاتر شتەکان لەناخی پەنگی پێبخواتەوە.
لەهەمان کاتدا لەو کۆمەڵگایە هاوکاری مرۆڤی خراپ زیاتر دەکرێت لە مرۆڤی باش و چاک ئەوەش هۆکارێکی زۆر بوونی ئەو ڕووداوانەیە یانی بەشێوەیەکی گشتی هەست بەهێزێک دەکات بەرامبەر کەسانی تر.

سێیەم چونکە لە زۆربەی بوارەکانی کۆمەڵگا لە هەژاری هزری و ئاستی هۆشیاری نزمدان بۆیە ئەمانە زۆربەیان بەدە و بەترس و شتی تر کار دەکەن ڕۆلی دەرپێنەدانی بەسودەکان لەگەڵ گرنگیدان بەدە قسەکردنەکان زۆرە, ئەمە لەهەموو شوێنەکی کۆمەڵگا وایە و سەدا سەدویەکی کورد بەحەزە نەک بەسود، جگە لەوەش هەموو میدیا حزبییەکان ئەوانی تریش تەنیا ئەو کەسانە بانگهێشت دەکەن کە لەخۆیانن، بۆیە پێویستە میدیاکان و هەموو شوێنەکان هی هەمووان بێت نەک تەنیا کەسانێک یانی هاولاتی و شتەکان وەک بنەماو مەبدەئی بێت. یانی دەبێ مرۆڤی بەتوانا لە بوارەکان دابنرێت نەترسین و ئازادی بیروڕاش هەبێ مەبەستم ئەوەنیە هەموویان وان بەلکو لەناو هەمووان زۆرینەی ئاوا دیارن کاتێک زۆرینە وا دیارە ئەوەش ئاوا دەبینرێت لەگەل هەژاری هزری لە هەموو شوێنەکان و بوارەکانی کۆمەڵگا بەلگەشم زۆرێک بەچوون و بیرەکانیان پێدەچێت لەگەل وەکو یەکن.

چوارەم هیچ کەسێک دان بەهەڵەو خراپی خۆی دانانێت زۆرێکیان باسی هەڵەو خراپی بەرامبەر دەکەن ئەمەش بۆ بەرامبەر باشە کەچی بۆ خۆیان وانین

تۆ سەیری ئەو ڕووداوە بکە زۆرێکیان پاڵەوان بوون بەلام لەیان بکۆلیتەوە ئەوانیش هۆکارێکی سەرەکین بۆ ئەو ڕووداوانە زیاتر لەوانەی لەو ڕووداوانە بێدەنگن خۆی لەڕووی دەروونییەوە ئەوانەی هەڵەو کەم و کورتیان زۆرە زۆر دەنگ هەڵدەبڕن دەگمەنیا بێدەنگ دەبن

پێنجەم زەنگێکی مەترسیدار ئەوەیە لەو ڕووداوەو ڕووداوەکانی تر زۆرێک لەکاتی تووڕەیی بکوژە دەڵێنەوە

ئەمە ڕاستە لەڕووی دەروونییەوە کاتی هەلجوونییەتی بەلام کە وا دەڵێ ئەگەر زۆرێک وابێت هەر ئەو زۆرەش کاتی کاری وا زوو کارەکەش دەکات ئەگەر بۆ کوشتن و چەکیشەوە نەبێ ئەوا ڕووبەڕووبوونەوەیەتی بەجۆرێکی تر ئەمەش خۆی لەخۆیدا کێشەو سەرەتای کێشەیە

ژاڵە-4… فەتاح حەسەن

بەشی چوارەم

-١-

وەك چۆن باڵندە ئەم چڵ و ئەو چڵ دەكات بۆ چڵێك دەگەڕێ لەسەری بسرەوێت، ئەویش لە یانە شەوانییەكەدا ئەم مێز و ئەو مێزی بوو تا یەكێك پێی ڕازی بێت و پاشان لەگەڵی بڕوات ،بەتایبەتی مێزی پیاوە بەتەمەنەكان چونكی خۆی باشی دەزانی گەنجەكان لای لێناكەنەوە، ئەو شەوە تابەربەیان ئەوە كاری بوو، یانەكە بەرەو چۆڵبوون دەچوو ، ئەویش بەهەناسەی ساردەوە بەپێ كوتای بەرەو ماڵەوە هەرچەندە ماڵەكەشیان دوور بوو، بەڵام چیبكات جانتا دەستییەكەی وەك سەلاجەكەی بەتاڵ بوو، چێژفرۆشان تا درەنگانی ڕۆژ دەنوون و شەوان دەردەكەونەوە، بەڵام ئەو بەیانی زوو برسێتی ناچاری كرد مل بنێ بۆ بازاڕ بۆن و بەرامەی خواردنی بەیانیان لوتی پڕكردبوو بەتایبەتی بۆنی قاوە، لەبەردەم كافتریایەكی شەقامی (شارع حسن الثانی) چەقی و چاوی چوە سەر كابرایەكی قژ ڕوتاوە، دوێنێ شەو لە یانە شەوانییەكەدا پێی ئاشنا بوو، دوای هەڵوێستەیەكی كەم خۆی كرد بەژوردا و لەبەردەم مێزەك□ی□دا وەك دینگە چەقی بەدەنگێكی لەرزۆكەوە وتی قاوەیەك و كێكێكم بۆ دەكڕی، كابراش بەدەستێكی كەوتە خوراندنی ناوچەوانی و وەك بیەوێت بیر لە شتێك بكاتەوە و بەدەستەكەی تری ئاماژەی بۆ كورسییەكەی بەرامبەری كرد و پێیوت فەرموو دانیشە، بەچۆرێك كێكەكەی دەخوارد وەك ئەوەی دەمێك بێت چاوەڕوانی خواردنێكی وا خۆشبێت، پێش تەواو بونی قاوەكە دڵی پڕبوو ، لەتەواوبونیدا دەستیكرد بە گریان،، كابراش كلێنێكسێكی بۆ درێژ كرد لەگەڵیدا پرسیارێكی ئاڕاستەكرد، وەڵامەكەی زۆر دڵ هەژێن بوو.. لەدوێنێ شەوەوە كە، كەس لە یانەكە نەیبردمەوە سكم قۆڕەی دێت لەبرسا، ئێمە تا تەمەنمان هەڵكشێت مشتەریمان كەم دەبیتەوە… داهاتویەكی تاریك چاوەڕوانمانە ئەویش دەسڕ ڕاخستنمانە لەسەر شۆستە و بەردەم مزگەوتان.

-٢-

لەپێش ئەوەوە ژنێكی ڕەشتاڵە، تەمەنی بەرەو سی ساڵان هەڵدەكشا، بایی چل درهەم ماسی سورەوەكراوی كڕی، ئەویش بایی دە درهەم

لەهەمان ماسی کەی بە لاقرتێیەکەوە وتی، کەسەکی سینگە هەر ئەوەندەی پێدەخورێت.

/ ئێمە بە هەردوکمان دوانین..

وەک ئەوەی هیچی نەبیستبی، ملێکی بە بادا و لە دوکانەکە دورکەوتەوە و جگەرەیەکی پێ کرد، خۆی پێنەگیرا بەدوی کەوت.، کاتێک کە بینی خۆی کرد بە خانوی سەر سوچێکەدا ئەبڵەق بوو، ماسییەکەی لەدەست کەوتەخوارەوە .. هەردوو دەستە زبرەکانی لەیەک خشاندو لەبەرخۆیەوە وتی خۆ ئەوە ماڵی پیاوە کەمئەندامەکەیە کە ئێواران لەسەر شەقامەکە سوالە دەکات، تۆ بڵێی چی ئەو بێت، هەرخۆی وەڵامی خۆی دایەوە، منیش سەیرم چیمە بەسەریانەوە.

-٣-

پاش ئەوەی کەڵەگاکەی مەردی خستییە بازاڕی چێژفرۆشانەوە، دەستی لەبەردا، خۆشی و ئاسودەبوونی لەهیچ پیاوێکدا بەدی نەدەکرد، لە یانەی شەوانەی (ئەرگانا) ، هەر شەوە ناشەوێک دەبوە نەچیری پیاویک، پاش خۆگۆڕینی زنجیری جانتای شانەکەی دەکردەوە و دەیگوت:-

- مارەییەکەمی تێخە –
خووی بە کارەکەوە گرتبوو ئاسودەبوونی خۆی تیادا بەدیدەکرد، بەدوو سێ ڕۆژ جارێک دەچوە جێگەی فرۆشتنی باڵندە، چەند دانەیەکی لەوانە دەکڕی کە لەدەرەوەی تیابەندیش دەتوانن گوزەران بکەن، کاتی کازێوە بەجلێکی پەمەیی خەوەوە لەباڵکۆنی شوقەکەی بەرەڵای دەکردن، تا لەچاو- ون دەبوون سەیری دەکردن، پاش ئەوەی ئەخزنێک بەگیانیدا دەهات جامخانەی باڵکۆنەکەی دادەخست.

ژا[illegible]* کۆمەڵێ ڕوداویکی ڕاستەقینەو خەیاڵین بیرۆکەکانیان زادەی گەشتکردنە بۆ شاری ئەگادیر لە مەغریب بەتایبەتی ناوچەی (شارع حسن الثانی) و گەڕەکی (طالبرج) و بازاڕی (سوق الآحد).

فەتاح حەسەن

دانیمارک/ ڤالبی

٤/٤/٢٠٢٢

ئەو ڕۆژەی مامۆستا کردمی بە پەند..!… شەماڵ بارەوانی

بیرمە لە قوتابخانە و لە چواری سەرەتایی بووم، من قوتابیەکی تابڵێیت زیرەک و هێمن و بە ئەدەب و ڕەوشت بەرزو بەڕێزبووم و بەو هۆیەوە لای مامۆستاکان هەمووی زۆر مەحبووب بووم، جارێک بە سیفەتی مر□ق بوونم و ئینجا مندا□□ی بوونم هەڵەیەکم کرد و هەندەک خەتم بە بزمارێک لە سەر تەختەی نووسین درووستکرد، پاشان قوتابیەک، لای مامۆستاکان و بەڕێوەری قوتابخانە دوو زمانی لێی کردم، هەرهێندەم زانی مامۆستای زمانی عەرەبی هات و زۆر وەحشیگەرانە و بێ بەزەییانە و دوور لە هەموو پڕنسیپێکی پەروەردەیی و بەهایەکی ئەخلاقی و ڕەوشتێکی مرۆڤایەتی، لە بەردەم هەموو منداڵانی قوتابخانە، بە قژ بەرزیکردمەوە و تا هێزی تیابوو بە عەرزی دادام و بە شاپ و پێڵەقە کەوتە گیانم و تا هیلاک بوو تێی سرەواندم.

وای کە چرکەساتگەلێکی ناخۆش و بوو ئەوکات و، بیرەوەریەکی پڕ بە ئازاریش بۆ ئێستا.

منی□ك، کە لە قوتابخانە پۆلی چوار بووم و تا ئێستا بێ ئەدەبیەکم بەرامبەر هیچ مامۆستایەک نەکردبوو وەکو ئاماژەم دا، مامۆستاکان بە هۆی بەڕێزی و بە ئەدەبی و زیرەکیم زۆر زۆریان خۆش دەویستم و ڕێزی تایبەتیان دەگرتم. کە ئەو مامۆستایە هێند□ ه□قانە و لە بەر دەم قوتابیەکان وای بەسەر هێنام، زۆر هەستم بە تێک شکان و ئازارێکی دەروونی کرد و چاوەکانم تاریک داهاتن و ئەوەی ناوی ڕێز و ئەدەب و مۆڕاڵە لەو چرکەساتە لام نەما!

تووشی هەڵچوون و کاردانەوە بووم و
گووتم دەبێت لە تۆڵەی ئەو بێ ڕێزیەی مامۆستا پێی کردم، بێ ڕێزی□ک، ڕەنگ بێت تا کۆتایی ژیانم لە بیری نەکەم(حەتمەن ئێستاش کە بیرم دەکەوێتەوە جۆرێک لە ڕق لە بەرامبەر ئەو مامۆستایە"ڕۆحی شادبێت" و بەرامبەر ئەو قوتابخانەیە، لە دڵ و دەروونم زیندوو دەبێتەوە و بێزم لەو ڕۆژە و لە خوێندنی قوتابخانەکەمان دەبێتەوە و هەست بە تێکشان و ئازار دەکەم!)

جا گووتم شەرت بێت پەندێکی وا بەسەر ئەو مامۆستایە ب□ن□م و وانەیەکی وای پێ بدەم، تا مردن لە بیری نەچێت و ببێت بە عیبرەت،

وەک چۆن منی کرد بە عیبرەت!

لەناو حەوشەی قوتابخانەبوو کەوای لێکردم، هەموو قوتابخانە بە شێوەی بازنەیی لە دەوری من و مامۆستاکە ڕاوەستابوون، کاتێک مامۆستا کەوتبووە ویزەم،
ڕێک دیمەنەکە وەکو ئەوەبوو تاوانبارێکی جەنگ، یاخود نازییەک بێنیتە گۆڕەپان و بە تاوانی هۆڵۆکۆست و جوڵەکە سوتاندن لە قەفەسی دادگادا، دادگایی بکەیت و تۆڵەی تاوانەکەی لێ بکەیتەوە، چ تۆڵە و دادگاییکردنێك؟ پێلەقە و شاپەزلە و قژ ڕاکێشان و جوێن پێدان! چ دۆزەخێک بوو خودایه ئەو ڕۆژە.
Shamal Ismael Kareem
گوێم لێبوو قوتابیەکان هەیان بوو قاقای دەکێشا و یەک بەدەنگ پێدەکەنی، هەبوو دەیگووت: ئەی باوکەڕۆ وڵا کوشتی،
هەشیان بوو لەوەکەیتری دەپرسی؟ باشە ئەو کوڕه چی تاوانێکی ئەنجامداوە و چی هەڵەیەکی کردووە!؟
نەم بیست کەسێک بەزەیی پێم دا بێتەوە و فریام کەوێت و لە ژێر دەستی ئە مامۆستا جەلادە دەرم بێنێت، تەنانەت مامۆستاکانی تریش، کە پێشووتر هێندە منیان خۆش دەویست، ئەو ڕۆژە چووبونە ناو بەرگی هۆڤێک و ببوون بە سادیک و چێژیان لەو دیمەنەی بە قەشمەکردن و وێرانکردن و تێک و پێک شکاندنی من دەبینی!

سەرتان نەیەشێنم و زۆر لە سەر ئەو دیمەنەی دادگایی کردنی دادگای نۆرمبێرگ نەڕۆم.

چیم کرد؟ تۆزێک ڕامکردە ئەولاتر و چی جوێنی ناشیرینە بۆیم حەواڵەکرد، ویستم بێتە پێش بۆم و تا زەربی خۆم بوەشێنم و فریای ڕاکردن بکەوم، مامۆستاکە، کە ئەو جوێنانەم پێدا، دووبارە هێرشی بۆ هێنامەوە و ویستی جارێکی تر شەلالی پێلەقە و بۆکسم بکات، یەکسەر دەستم دا بەردێک و تا هێزم تێدابوو دام لە قاچی مامۆستا و گوتی ئای باوکەڕۆ مردم، تەختی زەویم کرد و ڕامکرد و ئیتر ئەوساڵە هەمووی نەڕۆشتمەوە بۆ قوتابخانە.

دەمەوێت لە سۆنگەی ئەو چیرۆکە بە ئازار و ناخۆشەوە یەکەم بڵێم:
تاکی کورد ئەفسوس، زۆرێکیان تاکێکی زۆر تاکڕەهەند و سرووشت شێواوە و دایمە عەفەویانەو بازاڕیانە و بە هەڵچوون و کاردنەوەیەکی مناڵانەی بێ بیرکردنەوە و دوور لە لۆژیک و هەڵسەنگاندنێکی ساغلەم و تەواو، شوێن شەپۆڵی مێگەڵ و هاش و هۆشی جەماوەر دەکەوێت و زۆر تۆتالیتارانە، تەنها دیوێکی شتەکان

دەبینێت و تەقە بە تاریکییەوە دەنێت و هەمووی بووە بەدادوەر و بڕیاری لە سێدارەدان بۆ تاوانبار و بکوژ دەردەکات،
بێ ئەوەی لە کرۆکی باتەکەحاڵی بوو بێت و بزانێت حەقیقەتی باتەکە چییە و ئایە بۆ دەبێت کەسێک لە بەشی یاسابێت و ببێت بە بکوژ و دەستی بچێتە خوێنی مامۆستا و تاوانێکی هێندە قێزەون ئەنجام بدات!؟

ئایە تەنها کوژراو قوربانییە؟ ئەی بکوژیش قوربانی نییە؟
چی شتێک وای کرد بگات بەو ڕادەیه و ئەو کارەساتە قێزەونە ڕووبدات؟ هەلەکە تەنها هی بکوژە؟ یان تەرەفیتریش؟

ئێنجا نازانم بۆ تاکی کورد هێندە تینووە بە خوێن و تۆڵە سەندنەوە و هەمووی داوای خوێن ڕشتن و توڵەسەندنەوەی تاوانبار و لە سێدارەدانی بکوژ دەکەن!
و ڕاگەیاندنو میدیای کوردی بێت و بە خەڵک بڵێت: پێتباشە سزای لەسێدارەدان لە هەرێمی کوردستان جێبەجێبکرێت؟

وەک بڵێیت کوشتن لە تۆڵە و لە سێدارەدان بنبڕی ئەو دیاردە بۆگەن و کوشتنەنی مر□ق د□کات و داری جادوویی جارەسەری کێشەی کوشتنە، بێ ئەوەی لە خۆیان و لە یەکتری بپرسن: ئەرێ هەر بەڕاستی کێ و چی مر□ق د□کات بە کوژ؟
بۆچی و ئایە لە بۆش ئەو کوڕه پەنای بۆ ئەو کارە قێزەونە برد؟
فاکتەر و هۆکارەکان چی بوون؟
هەرئەوە هەموو ڕاستیەکەیە، کە لایەنی قوربانی باسی لێوەدەکەن؟
هەر بەڕاستی
وەکو بەڕێز(یاسین حەسەن)ی نووسەر ڕۆژنامە نووس وتەنی: منیش دەڵێم(پاشاگەردانییە
کەم کەس لەم کەیس□□، ک□ کوشتنی دوو مامۆستای زانکۆیە لەلایەن خوێندکارێکی فەسڵکراوەوە، بە هاوسەنگی قسە دەکا.
کوڕەکە تاوانی کردووە،
بەڵام کوژراوەکان و مامۆستا خاتونەکەش، کە ژنی یەکێک لە دوو کوژراوەکە و فەسڵکەری خوێندکارەکەیە، پەپولە نین.
راگەیاندن، بەداخەوە، گەیەنەری هەواڵ و بنکۆڵکەری هەواڵ نییە، بەڵکو بۆتە پۆلیس و لێکۆڵینەوە لە کەیسەکە دەکا.
س□□یرەکە لەوەدایە زۆر کەس خۆیان لێبۆتە دادوەر و بریاری لەسێدارەدان بۆ تاوانبار دەردەکەن.
Shamal Ismael Kareem
هەیە دەڵێ دەبێ ل□ بەردەم زانکۆ لەسێدارە بدرێ.

هەی دەڵێ ئەگەر نەخۆشیی دەروونیی هەبێ چۆن دەتوانێ دوو مامۆستا بکوژێ.
کەس ناڵێ ئەو کوڕەش قوربانییە و لەنێوان دوو زانکۆدا گیری خواردبوو، هیچیان ئامادەنەبوون، لەبەر خانمە مامۆستایەک، وەک خوێندکار وەریبگرن.
رۆحی هەردوو مامۆستاکە شاد.
خوێندکارەکەش،
بەداخەوە،
لەخوێندکاری قانونەوە بوو بە بکوژ و پێشێلکەری قانون..

دووەم:
بێگومان پەروەردەی باش، بەردی بناخەی هەرکۆمەڵێکی ساخڵەم و هەنگاوی یەکەمی دروستکردنی تاکێکی مەدەنی و هێمن و ناتوند و تیژ و شارستانییە، بە پێچەوانەیشەوە، پەروەردەی خەراپ هۆکاری سەرەکییە لە تێکدانی شیرازەی کۆمەڵ و بەرهەم هێنانی تاکێکی توندڕە و سەرسەری و بێ مۆڕاڵ و نێگەتیق، هەموو باشییەکان لە پەروەردەیەکی شارستانی و باش و تەندروستەوە لە دایک دەبێت، هەروەها، هەموو خەراپییەکان و کارە دزێوییەکانیش بەرهەمی پەروەردەیەکی سەقەت و خراپ و ناشارستانی و ناتەندروستن.

ئینجا دەبێت ئەو حەقیقەتە بزانین، کە بەر لە مامۆستا و قوتابخانە، گووتراوە دایک قوتابخانەیه، بێگومان وایە، قوتابخانەی یەکەم، ماڵ و دایکە.
ئینجا دایک، کاتێک وەکو دایکێک، لە ماڵەوە نەتوانێت بەو ڕۆڵەی خۆی هەستێت و مناڵەکەی جوان پەروەردە بکات، یان بە شێوازێکی هەڵە پەروردەی بکات، بێگوومان بۆ مامۆستاو قوتابخانەی دووەمی زۆر قورستر دەبێت، ئەو ئەرکەی پەروەردەکردن، یان ڕاستکردنەوەی مناڵەکە.

پەروەردە دەبێت لە کۆمەڵێک ڕەهەندەوە لێی بڕوانین، تەنها ئەرک و کاری مامۆستا نییە، کۆمەڵێک دەست هەن لە پەروەردە کردندا، چی بە باشی، یان بە خراپی ڕۆڵ دەبینن، جابۆیەوە لە پێناو پەروەردەیەکی باش و شارستانی و ساغڵەم، دەبێت هەمووان دەست لە ناو دەست بن.
لەوانە:
یاسا، خێزان، میدیا، کۆمەڵ ،قوتابخانە..تاد.
یانی باوکێک لە پێناو چەوتی و هەڵەی کوڕەکەی هەڕەشە لە مۆستا بکات و بە مامۆستای زانکۆ بڵێت: بەسەرتەوە ناچێت.

دایکەک لە قوتابخانە، تەنها لەسەر ئەوەی مامۆستا قسەیەکی ڕەقی بە مناڵەکەی گووتووە، بێت و بە مامۆستا بڵێت: حەبە دەخەمە ملتەوە و بەو دەستانەی خۆم دەتخنکێنم!
دەبێت ئەو مناڵە کاتێک دەبینێت دایکی بەو شێوە ناشارستانی و سەقەتە بەرگری لێدەکات و بەو شێوە ناشیرینە هێرش دەکات سەر پەروەردەکارەکەی(مامۆستا)کەی، دەبێ چ ڕێزێک لەو مامۆستایه بگرێت و لە داهاتوو چ کەسێکی سەرسەری و شەڕانگێز و تاکێکی پێکەشە و مرۆڤێکی خراپی لێ دەربچێت!

باوکی قوتابی بێت و حەرەمی قوتابخانە و پیرۆزی قوتابخانە بشکێنێت و هەڕەشە لە مامۆستا بکات، لەسەر ئەوەی مامۆستا شاپێک، یان دارێکی لە کوڕەکەی داوە، یان هەڵەیەکی بە رامبەر بە کوڕەکەی کردووە،

دەبێت ئەو مناڵە چ کەسێکی لێ دەربچێت؟
ئەوە بینیمان چۆن دوو مامۆستا خەڵتانی خوێن دەکات و زۆر نامرۆڤانە، بە دەوەزمەی مەرگیان دەسپێرێت.

بێ ئەوانەو دەیان نموونەی تری لەو شێوەیە، لە ئەزموونی ئەو چەندساڵەی مامۆستایەتیم ، هەمووی بەڵگەم هەیە و بە چاوەکانی خۆم بینیومە.

ئاخر من قوتابیم بینیوە، هێشتا لە پۆلی سەرەتاییە و بە مامۆستای گووتووە:
وەڵا باوکم پلەدارە و دەڵێم و پێی دەڵێم بێت و لێپێچینەوەت لە گەڵ دا بکات!

مناڵی وا، حەتمەن بەرهەمی ئەو جۆرە پەروەردە ناشارستانی و نا تەندروست و سەقەتەیەی باوک و دایکە، کە سەرەتا ئاماژەم پێکرد.

چەندین جار بینیومانە، لە ڕاگەیاندنەکان، کە قوتابی بە چەقۆ هێرشی کردووەتە سەر مامۆستا و زامداری کردووە.

بەر لەچەند ساڵێک، لە دێیەکی ئەو دەڤەرەی خۆمان مامۆستابووم، قوتابیەکی پۆلی(حەوت)مان هەبوو، زۆر نەوەستاو ئاڵچاغ و بێ ڕێزبوو، لە بەرامبەر مامۆستاکان. تەنانەت جارێک لە ناو پۆل زمانی لێدەرهێنام، منیش تەنها هێندەم پێ گووت: کاکە بۆ وادەکەیت تەواو نیت، یان بەترانیت!؟

جا ڕێک بە ترش و خوێ پێداکردنەوە،
ئەمەی بە دایکی گەڕابوویەوە و دایکی یەکسەر تەلی بە بەڕێوەبەرەکەمان کردبوو و گوتبووی دەم لەگەڵ مامۆستا شەڕ دەکەم، چۆن وا بە کوڕەکەی من دەڵێت!؟

دایکی بەڕێز، ئەی لە خۆتت نەپرسی: چۆن کوڕەکەی من هێندە بێ ئەدەب بێت و بگاتە ئەوەی زمان لە مامۆستاکەی دەربێنێت!؟

هەرچەند ئەو دایکە بەڕێزە دواتر دانی بە هەڵەکەی خۆی دانا و داوای لێبووردنی لێ کردم و ئەلحەق دواتر تابڵێیت ڕێزی دەگرتم.

من بیرم دێت و مناڵ بووم و بە چاوەکانی خۆم بینیومە، بە هۆی دەست لە پشتدان و هاندانی دایکەکەیەوە، گەنجێک، گەنجێکی تری، بە کلاشینکۆف خەڵتان خوێن کرد و بە سنووری مەرگی سپارد.

ئاخر دایکی وا، هەر لە مناڵییەوە، مناڵ پەروەردە ناکات، بەڵکوو شەللاتی درووست دەکات، جەلاد و بکوژ و شەقاوە پێشکەش بە قوتابخانە و کۆمەڵ و گەڕەک و شەقام و زانینگە دەکات.

ئە باوکی ناحاڵی و دایکی بەڕێز:
تۆ لە ماڵەوە بە دەست دوو مناڵەوە گیرت خواردووە و بە شەق و پەلەقە دەکەویتە گیانیانەوە و خوا خواتە، بڕۆن بە قوتابخانە و دانەک، لە کۆڵت ببنەوە.

کەچی دێیت و لە سەر قسە پێ گوتنەکی مامۆستا، یان زلەیەکی مامۆستا، هەڕەشە و شەڕ و شکات دەکەیت!؟

ئەرێ بە جارێکیش بێت، بیرت نەکردووەتەوە و هەستت بەوە نەکردووە، کە تۆ بە دەست دوو مناڵەوە گیرت خواردووە!؟
ئەی مامۆستایەک، لە گەڵ چوارسەت مناڵ لە قوتابخانەیەک دەبێت حاڵی چۆن بێت؟

بیرت لەوە نەکردووەتەوە، مامۆستاش مرۆڤە، توڕە دەبێت و هەڵدەچێت، هەڵە دەکات، مناڵی خراپ بێزاری دەکات، ئەو شەلاتییەی تۆ درەست کردووە و بەڕەڵای گەڕەک و قوتابخانە و گیانی مامۆستات کردووە لە میزاج و کەسایەتی دەدات و بە ڕێزی پێ دەکات.
قیامەت هەڵدەستێت، گەر مامۆستا هەڵەیەکی کرد و تووڕە بوو و جارێک لە مناڵەکەتی دا، تەواو ئیتر دنیا خراب دەبێت!؟
هەڵبەت مەبەسم لێرە هاندان نییە بۆ لێدان، کەس هەڵە تەفسیری

قسەکانم نەکات.
بەگوومان من دژی لێدان لە منداڵم و بە هەموو شێوەیەک لێدان ڕەت دەکەمەوە.
نەساڵیشە ساڵیشە مامۆستای وانەبێژم و یەك شاپ، یان دارێکم لە هیچ یەکێک لە قوتابیەکانم نەداوە، قوتابیەکانم هەندێکشیان کەلەژیشیان تەواوکردووە و لەگەڵ خۆم ئێستا مامۆستای وانەبێژن.

بڕۆن لە هەموو قوتابیەکانم بپرسن، بزانن چەندە کەسێکی هێمن و ڕووخۆش و نا توندو تیژم لە گەڵیان و زۆر جار هەر بە شێوەی ستران و گۆرانی وانەیان پێدەڵێمەوە.
وەڵێ مەبەستم، خوانەخواستە، گەر مامۆستا هەڵەیەکی واشی کرد، ئەی لێبوردەیی؟ ئەی ڕێزگرتن لە مامۆستا؟
ئەی ئەو هەموو ماندوو بوون و دڵسۆزی و قوربانی دانەی مامۆستا لە پێناو پەروەردەکردن و فێرکردن و پێگەیاندنی مناڵەکەت!؟
یانی مرۆڤ ئاوا بێ ئەمەک و سپڵەبێت و بەو ئاسانیە و بە جارێک، ئەو هەموو چاکە و ماندووبوون و خزمەت و دڵسۆزیەی مامۆستا لە بیربکات!؟

نمایشی فیلمی “ئاتابای” ڕۆژی پێنجشەمە لە سینەماکانی هەرێمی کوردستان دەست پێدەکات

–مەنسوور جیهانی

نمایشی گشتی فیلمی سینەمایی “ئاتابای” لە دەرهێنان و بەرهەمهێنانی “نیکی کەریمی” ئەستێرەی ناوداری سینەمای ئێران لە ڕۆژی پێنجشەمە ٣٠ جوونی ٢٠٢٢ لە سینەماکانی سلێمانی، هەولێر و دهۆک لە هەرێمی کوردستان دەست پێدەکات.

نمایشی گشتی فیلمی سینەمایی “ئاتابای” Atabai لە دەرهێنان و بەرهەمهێنانی “نیکی کەریمی” ئەستێرەی بە ناوبانگی سینەمای ئێران، لە نووسینی “هادی حیجازی فەر” و “نیکی کەریمی” و بە ڕۆڵ بینینی

هەندێک لە ئەکتەرە ناودارەکانی سینەمای ئێران، لەوانە: هادی حەجازی فەر، سەحەر دەوڵەتشاهی، جەواد عیزەتی، دانیاڵ نوروش، یوسفعەلی دەریادڵ، مەهلەقا مەی نووش، مەعسوومە ڕەبانی نیا و میرمەجید حوسێنی دوای بەشداری لە فێستیڤاڵە نێودەوڵەتییەکان فیلم و نمایش لە وڵاتانی جۆراوجۆری جیهان، لە ڕۆژی پێنجشەممە ٣٠ جوونی ٢٠٢٢ لە سینەما "سالم" لە شاری سلێمانی، لە سینەمای "ئێمپایەر"ی فامیلی مۆڵ لە شاری هەولێر و هەروەها لە سینەمای "دهۆک مۆڵ" لە شاری دهۆک دەست پێدەکات.

"ئاتابای" بەرهەمی ساڵی 2019 بە بەرپرسیاری "محەمەد تەریوەریان"، بە هەماهەنگی خاتوو "مەهری فەریقی" بەرپرسی کۆمپانیای کلاسی ڤیژن، بە هاوکاری وەزارەتی ڕۆشنبیری و لاوانی حکومەتی هەرێمی کوردستان و "ئای فیلمپڕۆ" بە بەرپرسیاری "عەلی غیاسیوەند" بڵاوکەرەوەی نێودەوڵەتی فیلمەکە لە سینەمای شارە جۆراوجۆرەکانی هەرێمی کوردستان پیشان دەدرێت.

ئەم فیلمە کە یەکەمین جار، لە سی و هەشتەمین خولی فێستیڤاڵی فیلمی فەجر نمایشکرا و کاندیدی وەرگرتنی سیمورغی بلوورین لە 5 بەش و هەروەها فیلمی هەڵبژاردەی ڕەخنەگران و نووسەرانی گۆڤاری مانگانەی "فیلم" لە ژمارەی ڕەشەمەی ساڵی 2019 بوو؛ لە کۆمەڵێک فێستیڤاڵی جۆراوجۆری نێودەوڵەتی فیلم لە ئاستی جیهاندا بەشداریی کردووە، لەوانە: چلەمین خولی فێستیڤاڵی نێودەوڵەتی و کۆنی فیلمی "کەمبریج" لە وڵاتی بەریتانیا و باوەڕپێکراوی ئاکادیمیای هونەرەکان و فیلم و تەلەڤیزیۆنی بەریتانیا "بەفتا" BAFTA، فێستیڤاڵی نێودەوڵەتی فیلمی "ئاسیا پەسیفیک" لە وڵاتی ئوستوڕالیا، فێستیڤاڵی نێودەوڵەتی فیلمی "داکا" لە وڵاتی بەنگلادیش، فێستیڤاڵی نێودەوڵەتی فیلمی "پۆنا" لە وڵاتی هیندستان، فێستیڤاڵی نێودەوڵەتی فیلمی "سۆفیەمنار" لە وڵاتی بوڵگاریا و چەندین فێستیڤاڵی دیکەی بەشداریی کردووە.

فیلمی سینەمایی "ئاتابای" لە چواردەیەمین خولی جەژنی گەورەی ڕەخنەگران و نووسەرانی سینەمایی ئێرانیش توانی 5 خەڵاتی سەرەکی لەوانە: خەڵاتی باشترین فیلم، خەڵاتی باشترین دەرهێنان، خەڵاتی باشترین سیناریۆ، خەڵاتی باشترین ئەکتەری ڕۆڵی تەواوکەری پیاو بۆ "جەواد عیزەتی" و هەروەها خەڵاتی باشترین موزیکی دەق بۆ موزیکزانی ناوداری ئێرانی مامۆستا "حوسێن عەلیزادە" بەدەست بێنێت.

لە پوختەی سیناریۆی فیلمی سینەمایی “ئاتابای”دا هاتووە: “کازم ئاتابای” تەمەن 40 ساڵ بە هاوڕێیەتی لەگەڵ باوک و خوشکەزاکەی لە پیرکەندی ژیان بەسەر دەبەن و … .

هەندێک لە ستافی ئامادەکردنی “ئاتابای” بریتین لە؛ دەرهێنەر: نیکی کەریمی، نووسەر: نیکی کەریمی و هادی حەجازی فەڕ، موزیک: مامۆستا حوسێن عەلیزادە، وێنەگر: سامان لوتفیان، مونتاژ: حوسێن جەمشیدی گەوهەری و بەرهەمهێنەر: نیکی کەریمی.

دۆستی تۆ دوژمنی تۆیە؟! دوژمنی تۆ دۆستی تۆیە… زانا ڕەزاق

زۆرجار دۆستی تۆ دوژمنی تۆیە ،دوژمنی تۆش دۆستی تۆیە.

یەکەم کاتێک تۆ نووسەری یان هەر کەسێکی تر ئاوا هەلەیەک بەرامبەر کەسی تر دەکەی، ئەویش چاوپۆشیت لێناکات ،یان هەلەکەت پێدەلێت ،یان داوای یاسایت لەسەر تۆمار دەکات ئەوا ئەمە بۆ تۆ زۆر باشە، چونکە بەهۆی ئەمەوە هەلەی تر و تاوانی تر ناکەیت بەلام کە چاوپۆشیت لێکرا یان خۆت زانیت ،هەلەی خۆت گوێت پێنەدا لەوانەیەو بە ئەگەری زۆر ڕۆژێک بێت تووشی کەوتنی گەورەت بکات ، بەهیچ هەلنەسییەوە .

بەلام دۆستەکە لەگەلت وانیە و واناکات وادەزانە باشە بەس خراپە ، ئەوەی سەرەتا ووتم باشە نەک ئەوەی تر.

بەپێی ئەمەی مرۆڤەکان هەلەو شکست بەمان باشترە لە سەرکەوتن و هەلنەکردن، چونکە سودی تەدایە بەمەرجێک دانە پێدابنەن .

دووەم کاتێک تۆ فەرخوازی لە زانکۆ و شوێنی تر ئەوا ئەگەر لەگەل مامۆستاکە پەیوەندیت زۆرباش بێت یان خزم و برای ئەو بیت، هاوکاری باشت دەکات لەوەی کە پێشوەختە نمرەی باشت پێبدات، بەلام ئەوە وا دەکات بەئارەزووی خۆت چەند بخوێنی یان نەخوێنی، چونکە تۆ دەزانی دەردەچیت و بێترسی، بەلام ئەگەر مامۆستاکە توندبوو لەگەلت یان

ەقیشی لەبووی زۆر توند و تێل دەبێ لەگەڵت ئەوە بۆ تۆ زۆر باشە
،چونکە ئەمە وا دەکات تۆ بخوێنی و خەت ماندووبکەیت چونکە تۆ لە
ئەنجامەکە دەترسی یان ئاواتەک و ئامانجەکی گەورەترت هەیە.

خەی ئەوەش یەکەم لەبەر ئەوە وا دەکات وادەزانە باشە بەس خراپە
دووەمیش وادەزانن خراپە بەس باشە.

سێیەم کاتێک کەسێک دزیت لێدەکات تۆش زانیت یان دەزانی ئەوە ئەوەش
بۆ تۆ باشە، چونکە ئەمە وادەکات تۆ هەڵەو کەم و کورتیەکانت
چارەسەر بکەیت یان ڕێگای تر بدۆزیتەوە، بەلام ئەگەر هیچ دزیەکت
لێنەکرابا ئەوا تۆ هەڵە و کەم و کورتییەکانت نابینی، لەوانەیە
ڕۆژێک بەجۆرێک دزیت لێبکرێت هەموو سەروەت و سامانت لێببردرێت و
ئیفلاسیان پێکردبای. یانی دەکرێ بڵێن دزی کردن هەبوونی دزیش باشە
چونکە ئەزموونت پێدە بەخشێت.

چوارەم چونکە ئەمەی مرۆڤەکانی کۆمەڵگەی ڕۆژهەلاتی هۆشیاریمان نزمە
یان بڵێین چەمکەکان و شتەکانمان بۆ شینەکراوەتەوە ئەوا زۆرجار
ئاشکراکردنی تاوان و شێوازی تاوان خراپییەکان خراپە باش نیە
،چونکە کەسانێک سودی لێوەردەگرن چونکە لەبەرژەوەندییانە بەلام زوو
ئاشکرا دەبن ، بەلام کەسانی تریش ئەزموون لە شێوازەکەی وەردەگرن کە
مرۆڤانێک هەن ئاوا تاوان و شتی خراپ دەکەن.

پێنجەم کاتێک تۆ نرخی بەنزین یان هەر شتێکی تر گران دەکەی ئەوا
بۆ تۆ زۆر باش نیە، چونکە لەدوورمەودا ووردە ووردە خەڵک لێت
دووردەکەوێتەوە، یانی کڕیارت کەم دەبێتەوە، بەلام ئەگەر نرخی
شتومەکەکان شتی تر هەرزان بوو ئەوا بۆ تۆ زۆر باشە، چونکە ئەمە
وا دەکات ووردە ووردە خەڵکی زیاتر بێتە لات ، زیاتر بیفرۆشیت
،کاتێکیش زۆر فرۆشرا ئەوا بە خەت قازانجی باشیش دەکەی ،چونکە
ئەگەر بڵێین لە شوێنێک نرخی شتومەکێک دە هەزار بێ هەزاری قازانج
بکات تۆش بە نۆ هەزار بیفرۆشی خەڵکیش ئاشنا و زانیاری لەسەر
هەردووکی هەبێ ئاوا هەردووکتان
هی کێ لەڕۆژێکدا زیاتر دەفرۆشێت ؟ ئەی دوو مانگ ؟

بێگومان ئەوەی هەرزانترە هەر بەهۆی ئەمەشەوە حیسابی فرۆشتنەکەشی
بکەین بۆمان دەردەکەوێت لە دوورمەودا قازانجی هی تۆش لە هی ئەو
کەسە باشە کە شت گرانتر دەفرۆشێت .

نوسەر و خوێنەر… دڵشاد تاقانە

دوو دوانەی لێکگیر و هاوبەند،هیچیان بە کامیان نابن، نوسەری بێ خوێنەر مردووە و خوێنەری بێ نوسەریش ناژی. هەتا نوسین نەبێ خوێندنیش نابێ بەڵام لەیاسای دیالێکتیکدا بەدوای یەکدا دێن و دەخولێنەوە.

نوسەر..

داهێنەرە و زادەی هۆشی تاک دەینوێنێ لەسەرەتاکانەوە هەتا ڕادەی بیرمەندی خاوەن بیرۆژەی تایبەت لەکێی بوارەکاندا دەتوانێ پێشچنی ڕۆشەنبیری بێ. دواجار دەبێتە ناوەکی بریقاوەی مێژووی مرۆیاتی.

خوێنەر..

فەرمەندەکی هەڵسەنگێنەرە، بیرۆژە و توانامەندی نوسەران شرۆڤە دەکا، بەزادەی هۆشی خۆی بیردۆزەکان شیدەکاتەوە و دەسەلمێنێ. ئەوەیان کاریگەرترە لەگەیاندنی بیرۆکەکان، گشتاندیە و بەژمارەن هەرتاکێک و دووان و سیان نین.

نوسەری خوێنەر..

ئەو نوسەرە ژیکەڵە و داهێنەرانەن کە خوێنەران هەڵیان دەبژێرن و هەمیشە لێیان سودمەندن، بەرهەمەکانیان دانیسقە و شایەنی خوێندنەوەیانە، بەپێشەنگیان دەبینن هەمیشە چاوەڕێی نوێکاریەکانیان.

خوێنەری نوسەر..

ئەو حەشاماتە زیرەک و هەزاییە، تێگەیشتوو تاقیکاری بەرهەمی نوسەرەکانن. نوسەر بێ خوێنەرانی وەک چرایەکی هەڵنەکراوە لێیە پێویسته نوسەر ڕێزی زیرەکی خوێنەرانی بزانی و بەگەمژەیان نەبینی بەرهەمی پڕوپوچیان بەسەردا تەخشان و پەخشان بکا چونکە گەورەیی خۆی لەدەسدەدا. بەداخەوە لەم سەردەمە پوچنوس زۆرترن لەجوانوس.